

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. De infinitate Dei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

& bonitas moralis. Minor probatur : Sanctitas, ut docent Theologi cum S. Thoma, tria importat, siue ex tribus coalescit : primum est munditia & puritas, sanctus enim græcè dicitur ἅγιος, quasi sine terra; unde Dionysius cap. 12. de diuin. nomin. *Sanctitas est ab omni scelere libera, & omnino perfecta, & ex omni parte immaculata puritas.* Secundum est firmitas, sanctum enim idem significat ac sancitum, seu lege firmatum, unde Ulpianus ff. de diuisione rerum, ait: *Sacra loca sancta esse, quia sanctum est quod sanctificatione aliqua firmatum est.* Tertio sanctitas importat quandam diuino cultui consecrationem, & perfectam conjunctionem cum Deo, quæ fit præcipuè per charitatem. Addit Isidorus libro Etymol. cap. 18. quod sanctus idem significat quod *sanguine tinctus*; eò quod antiquitus illi qui purificari volebant, sanguine hostiæ tingebantur: unde Apostolus ad Hebræos 9. *sine sanguinis effusione non fit remissio*, id est legalis sanctificatio. Hæc autem perfectissimè Deo conueniunt: est enim in primis ab omni scelere labe purissimus, & ab omni terrena contagione feceritissimus: *Mundi sunt enim oculi eius ne videat malum, & respicere ad iniquitatem non poterit*, ut dicitur Abacuc 1. Et Dionysius cap. 1. de diuin. nomin. *Diuina substantia* (inquit) *totis substantiis immaculatè superueniens, ab uniuersa substantia separata est.* Secundò est immutabilis in suis decretis, & in bono constantissimus. Tertio sibi addictissimus est, & quodammodo consecratus, & voluntati suæ, tanquam primæ totius sanctitatis regulæ, immobiliter adhærens, à qua nunquam potest deflectere, sicut nec à suo esse; ipse enim est suum velle, sicut & suum intelligere, & esse. Neque etiam illi deest quarta sanctitatis acceptio, quam à sanguinis effusione aliqui desumunt, ut verè ille sanctus sit, qui proprio vel alieno sanguine purificatur: Deus enim, ad totius suæ sanctitatis complementum, voluit humanæ naturæ, quam sibi copulauit, cruore in Circumcisione & Passione effuso, rubescere; & proprio sanguine Christianam sancire disciplinam, nouoque illo titulo, novam sanctitatis prærogativam promereri.

41. Probatur tertio conclusio: Sicut veritas & perfectio naturalis in rebus, consistit in eo quòd sint conformes conceptui, seu ideæ mentis diuinæ, ut docet D. Thomas infra quest. 16. ita & sanctitas, seu bonitas moralis, consistit in conformitate cum voluntate Dei, & cum lege æterna: quia sicut diuina idea est origo primordialis omnis perfectionis entitativæ & naturalis, ita & lex æterna, est mensura ac regula omnis perfectionis moralis, & omnis rectitudinis affectûs & moris. Unde cum Deus sibi ipsi maximè conjunctus sit, tum per naturam, tum per affectum amoris; & ipsemet sit sua lex, & sua regula, à qua deviare non potest, sicut nec à sua essentia, est infinitè sanctus & bonus, bonitate non solum naturali, sed etiam morali, & hoc tripliciter. Primò formaliter, ratione conjunctionis, siue potius identitatis suæ voluntatis cum lege æterna, ut iam declarauimus. Secundò objectivè, seu exemplariter, quia est objectum, & regula omnis sanctitatis creatæ, iuxta illud Levitici 19. *Sancti estote, quia ego sanctus sum.* Tertio eminenter & causaliter, quia est fons & principium omnis sanctitatis, & bonitatis moralis, quæ est in creaturis: unde ob triplicem illam sanctitatis prærogativam, Seraphim die ac nocte sacrum

Tom. I.

A illud trisagium, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, ante thronum Dei decantant, ut dicitur Isaïæ 46. vel etiam dicitur ter maximè sanctus, quia est purissimus, & ab omni peccati labe alienissimus; quia immutabilis, & in bono constantissimus; & quia est simplicissimus, sibi que addictissimus, iuxta triplicem sanctitatis acceptionem, à nobis suprâ declaratam.

Dico ultimò, Deum esse bonum per essentiam, tam ex parte subjecti, quam ex parte prædicati. 42.

Probatur prima pars: Illud dicitur tale per essentiam ex parte subjecti, quod habet aliquam formam, vel perfectionem ex vi suæ essentiæ, sicut homo rationalitatem: sed Deus est bonus per seipsum, & ex vi suæ essentiæ, iuxta illud Leonis Papæ, *Deus cuius natura bonitas, & opus misericordia.* Unde Tertullianus lib. 1. contra Marcionem: *Deus est seipsò bonus, ex nobis iustus* (intellige iustitiâ vindicativâ) & prior est bonitas Dei secundum naturam, posterior severitas secundum causam: illa propria, hæc accommodata, illa edita, hæc adhibita &c. Et ibidem addit, *Deus de sola bonitate censendus est.* Ubi ponderanda est vis hujus verbi, *censendus*, significat enim, quòd diuina bonitas est quasi totius diuinitatis census, & veluti diuini ærarij pretiosissimus thesaurus: iuxta illud Apostoli, *Deus qui dives est in misericordia.* Primus ergo Dei cultus (inquit Seneca) est *Deum credere, deinde Epistola reddere illi maiestatem suam, reddere bonitatem,* sine qua nulla maiestas est. 43.

Secunda pars conclusionis probatur: Esse bonum per essentiam ex parte prædicati, est in se habere totam plenitudinem bonitatis & perfectionis, sine vllò limitativo & contractivo, ut exposuimus in tertio notabili: Sed Deus totam plenitudinem bonitatis, & perfectionis in se possidet, sine vllò limitativo & contractivo, ut constabit ex dicendis articulo sequenti: Ergo est bonus per essentiam, non solum ex parte subjecti, sed etiam ex parte prædicati. Unde Dionysius de diuin. nomin. cap. 1. Deum, *ipsium bonum, & ipsum pulchrum*, appellat. Et Lucæ 14. solus Deus dicitur esse bonus, quia ut notat Augustinus super Psalm. 134. Omne aliud bonum aliò bonum est, solus verò Deus, est seipsò bonus, bonum omnium bonorum, bonum à quo sunt omnia bona, bonum sine quo nihil est bonum, & bonum quod sine cæteris bonum est. *Cur ergo* (exclamat Anselmus) *per multa vagaris homuncio, querendo bona anima tue, & corporis tui? Ama bonum in quo sunt omnia, & satis est: desidera simplex bonum, & sufficit. Pudeat* (addit Augustinus) *cum alia non amentur, nisi quia bona sunt, eis inhærendo, non amare bonum, unde bona sunt.* Cap. 25. pro sol.

ARTICVLVS IV.

De infinitate Dei.

Ad questionem 7. D. Thomæ.

Sicut diuina bonitas, magis à nobis diligè quàm declarari potest, ita & ejus infinitas, admiratione potius, & silentio, quàm sermone, & discursu explicanda est. Ut enim dicit Cyprianus: *Deus nec videri potest, visu clarior est.* libro quòd *Nec comprehendit, tactu purior est. Nec estimari, idola nõ sensu maior est. Et ideo sic eum dignè estimamus, sicut dñm inestimabilem dicimus.* Ut tamen ex hoc

M ij

immenso essentia, & perfectionis Oceano guttula saltem hauriamus. duo in hoc articulo breviter demonstranda sunt. Primum est, Deum esse simpliciter, & in genere entis infinitum. Secundum, attributum infinitatis ita esse illi proprium, ut repugnet dari creaturam, secundum suam essentiam, vel secundum accidentia infinitam.

§. I.

Demonstratur Deum esse simpliciter & in genere entis infinitum.

44. **N**otandum primò, dupliciter aliquid posse dici infinitum: primò in ratione entis, secundò in certo genere. Quod priori modo infinitum est, absolute & simpliciter infinitum dicitur: quia totam ejus amplitudinem, que in infinitum, & sine termino excurrit, in se continet: quod verò est in certo tantum genere infinitum, dicitur infinitum secundum quid, & continet tantum perfectiones illius generis: v.g. si daretur albedo infinita, illa in se quidem contineret omnem perfectionem albedinis; non tamen totam perfectionem substantia, vel quantitatis, in se prahaberet.
45. Notandum secundò ex D. Thoma 3. parte quaest. 10. art. 3. ad 2. & quodlibeto tertio, art. 3. quòd infinitum dicitur, quia non finitur, seu quia caret terminis: unde ut aliquid dicatur infinitum in aliquo genere, illius generis terminis carere debet. & ut dicatur absolute, & in genere entis infinitum, debet carere terminis limitantibus & finientibus ipsum esse.
46. Notandum tertio quòd cum esse sit ultimus actus, nequit actuari per ulteriorem actum, nec proinde ullum habere limitativum formale, sed tantum materiale, nempe subjectum in quo recipitur: unde si sit irreceptum, & ab omni subjecto independens, erit omnino illimitatum. His premisissis.
47. Dico primò: Deum esse simpliciter & in genere entis infinitum. Hanc conclusionem demonstrat D. Thomas hic art. 1. & 1. contra Gentes cap. 43. variis rationibus, quas breviter hic exponemus.
- Prima & præcipua potest sic proponi. Esse Dei est per se subsistens & irreceptum: Ergo & infinitum simpliciter. Antecedens est certum, cum enim esse Dei, ne virtualiter quidem ab ejus essentia distinguatur, non potest in ea recipi. Consequentia probatur: Omnis actus, licet efficienter & extrinsecè limitetur à causa illum producente, formaliter tamen & extrinsecè, per potentiam ejus susceptivam, aut saltem per ordinem ad illam limitari debet, ut enim dicit S. Doctor 1. contra Gentes cap. 43. ratione 2. *Omnis actus alteri inherens terminationem recipit ex eo in quo est: quia quod est in altero, est in eo per modum recipientis.* Ergo cum esse habeat rationem actus, non potest limitari, nisi per ordinem ad subjectum in quo recipitur: unde si sit irreceptum, & ab omni susceptivo abstractum (quale est esse divinum) non erit limitatum, sed infinitum. Consequentia patet, Antecedens probatur. Sicut divisibile, per indivisibile formaliter terminatur, ut linea per punctum; ita actus per potentiam formaliter limitari debet: nam intra suam propriam rationem, nihil habet actus per quod formaliter limitetur; actualitas enim non limitat actualitatem, sed potius eam auget & perficit: Ergo si esse Dei sit per se subsistens &

A irreceptum, est infinitum simpliciter.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Illud est simpliciter infinitum, quod caret omni termino, omnique limitativo: Sed esse per se subsistens & irreceptum, omni termino & limitativo caret: Ergo est infinitum simpliciter. Major constat ex secundo notabili, Minor verò sic ostenditur. Duplex tantum potest dari limitativum, unum materiale, nempe subjectum recipiens formam; alterum formale, differentia scilicet contrahens genus, vel forma potentialitate in materia ad certam speciem determinans: Sed esse per se subsistens & irreceptum, utroque limitativo caret: Ergo est omnino illimitatum. Minor quantum ad primam partem constat, cum enim illud non sit receptum in aliquo subjecto, nullum habet limitativum materiale. Probatur verò quantum ad secundam: ut enim ostendimus in tertio notabili, cum esse sit ultima rei actualitas, non potest actuari per aliam ulteriorem, nec proinde ullum habere limitativum formale: unde si sit irreceptum, & careat limitativo materiali, erit omnino illimitatum.

Secunda ratio petitur ex eo quod Deus est ens à se, & independens ab omni causa efficiente. Sicut enim omnis actus & perfectio formaliter & intrinsecè limitatur ex subjecto in quo recipitur, vel ex ordine ad illud (ut iam ostendimus) ita efficienter & extrinsecè limitatur & finitur à causa illum producente: Sed enti à se nulla est causa: Ergo nec ulla perfectionis limitatio.

Hæc ratio, hoc exemplò, ex rebus humanis desumptò, illustrari potest. Sicut enim, ejus qui duntaxat delegatione ab alio potestatem accepit, potestas potest esse limitata à delegante; ille tamen cui potestas est innata & propria, habet semper plenitudinem potestatis. Ita etiam, licet entia quæ habent esse ab alio, sint finita & limitata, in entitate & perfectione; tamen ens à se, & ab omni causa efficiente independens, est infinitum simpliciter, & totam essendi plenitudinem in se continet.

Tertia ratio supra fuit à nobis insinuata. Omne quod secundum naturam finitum est, ad generis alicujus rationem determinatur: Atqui Deus non est in aliquo genere, sed omnia genera & prædicamenta transcendit, omniumque generum perfectiones in se continet: Ergo est simpliciter infinitus.

Confirmatur: Sicut illud quod caret terminis quantitatis, est in tali genere infinitum; ita & quod terminis essentia caret, simpliciter & essentialiter infinitum est: unde cum genus & differentia, sint termini essentiales, quibus essentia limitatur & coarctatur, oportet quòd ens simplicissimum, & omni compositione etiam metaphysicè carens, sit simpliciter, & in genere entis infinitum.

Quarta ratio: Tanto aliquis actus est perfectior, quanto minus habet potentia permixtum: unde omnis actus cui permiscetur potentia, habet terminum suæ perfectionis; cui autem non permiscetur aliqua potentia, est absque termino perfectionis: Sed Deus est actus purus, & omnis potentialitatis expertus, ut supra ostensum est. Igitur est in perfectione infinitus.

Quinta ratio: Omnis contractio & limitatio formæ, fit per aliquam sui oppositi inclusionem: sicut albedo contrahitur & limitatur, per hoc quod recipitur in subjecto, in quo aliquid sui oppositi, scilicet nigredinis, est admixtum: Sed

Deus, cum sit ens à se, & per essentiam, est alienus ab omni nihilo, à quo non emerit, ut entia producta, & cum eo, ut ita dicam, nihil habet commercij. Item, cum sit actus purus, nihil potentialitatis includit: Ergo omni limitatione & finitate caret.

Denique ejusdem infinitatis assignari potest ratio à posteriori, desumpta ex creatione: Creatio enim dicit virtutem infinitam in principio creante: Ergo cum Deus sit creator cœli & terræ, visibilibus omnium, & invisibilibus, ut in primo Symboli articulo profitemur, pollet virtute & potentia infinita; & cum infinita virtus, & potentia, non possit esse in essentia infinita, relinquatur Dei essentiam esse simpliciter infinitam. Utraque hæc Consequentia patet, Antecedens verò demonstratur à D. Thoma infra quæst. 45. art. 5. tum quia virtus creativa respicit ens quæ ens, quod in infinitum abire potest; tum etiam, quia si tanto major requiritur virtus in agente, quanto minor est potentia in subjecto, ad effectum & eductionem formæ, ubi nulla omnino erit potentia, necessaria erit virtus infinita: Cum ergo creatio sit productio rei ex nihilo, & ex nulla potentia præsupposita, requirit in creante virtutem, & potentiam infinitam.

§. II.

Ex principijs iam statutis inferitur cum Divo Thoma, nullam posse dari creaturam secundum essentiam, vel secundum accidentia infinitam.

Dico secundò: Nullam posse dari creaturam infinitam secundum essentiam.

Probatur conclusio ex principijs jam statutis: Omnis creatura habet esse receptum ab alio, & in alio: Ergo habet esse finitum, & limitatum. Consequentia patet ex dictis: Omnis enim actus vel forma, intrinsecè finitur & limitatur ex subjecto in quo recipitur, vel ex ordine ad illud; & extrinsecè à causa à qua producitur. Item cum nulla creatura sit actus purus, sed habeat aliquid potentialitatis admixtum, habet aliquam sui oppositi inclusionem, & aliquid commercij cum nihilo, à quo emerit, & constat ex genere & differentia: Ergo est secundum suam essentiam finita & limitata. Hæc etiam consequentia ex supra dictis relinquatur manifesta: omnis enim actus cui permiscetur aliquid sui oppositi, finitum est: sicut & omne ens constans ex genere & differentia, hæc enim sunt termini essentia metaphysicè consideratæ, sicut punctum & superficies, sunt termini quantitatis.

Dico tertio: Nullam etiam posse dari creaturam infinitam secundum accidentia. Ita D. Thomas art. 3. & 4. ubi demonstrat non posse esse in rebus aliquid infinitum secundum magnitudinem, vel secundum multitudinem: cujus oppositum docent Nominales, & Gregorius Ariminensis in 1. dist. 43. quæst. 4. quibus ex recentioribus subscribit Vazquez, hic disp. 26.

Probatur primò conclusio ex dictis in præcedenti. Accidens infinitum exposcit subjectum infinita capacitatis; cum debeat semper esse proportio, inter actum & potentiam receptivam, & inter perfectivum & perfectibile: Ergo si nulla possit dari substantia creata infinita, & habens infinitam capacitatem, nullum etiam possibile erit accidens infinitum.

Probatur insuper conclusio ex variis inconve-

Tom. I.

mentibus, quæ ex opposita sententia sequuntur. In primis enim si multitudo actu infinita esset possibilis, dari posset aliqua pars quæ æquaretur suo toti, quod repugnat huic primo principio, *Omne totum est maius sua parte.* Sequela probatur: Ponamus enim infinitam multitudinem hominum esse productam, quorum singuli duobus oculis fuerint præditi, ut consuetus natura cursus postulat, tunc in hac infinita multitudine, tam oculorum, quam hominum, utique multitudo oculorum erit dupla ad multitudinem hominum; cum enim singuli homines habeant duos oculos, necessariò illa infinita multitudo oculorum, continebit multitudinem duplicatam: ex quo sequitur eam multitudinem hominum, habere se ad multitudinem oculorum, veluti unum ad duo, ideoque veluti partem ad totum, & nihilominus, cum in multitudine infinita hominum, infinita multitudo binariorum contineatur, ut evidens est, non potest esse æqualis infinite multitudini oculorum, quæ alia non est infinitas, quam infinitas binariorum; ex hypothesi quod singuli ex infinita illa hominum multitudine duos oculos habeant.

Secundò, Si daretur infinita multitudo hominum v. g. sequeretur quòd unico tantum homine ex ea multitudine subtracto, illa statim hoc ipso desineret esse infinita; & quòd eò demum per novam productionem adjectò, rursus redderetur actu infinita: Sed hoc absurdissimum est, subtractio enim numeri finiti ab infinito, non potest tollere infinitum; nec etiam additio numeri finiti, facere potest ex finito infinitum: Ergo repugnat dari multitudinem infinitam. Sequela Majoris probatur: Sicut enim infinitum secundum essentiam debet actu continere omnes perfectiones possibles in genere entis; ita de ratione infiniti secundum multitudinem, est ut actu & formaliter contineat omnem multitudinem formaliter possibilem in ea multitudine: Sed si unicus homo ab illa multitudine infinita subtraheretur, tunc non contineret actu & formaliter omnem multitudinem possibilem; cum possibilis esset multitudo, in qua ille homo includeretur: Ergo unico homine, ex ea multitudine infinita subtracto, ea statim hoc ipso desineret esse actu infinita, & illò demum adjectò, rursus redderetur actu infinita.

Tertio, Si posset dari aliqua qualitas infinite intensa, sequeretur motum localem posse fieri in instanti, quod repugnat naturæ motus successivi. Sequela probatur: Quanto major & intensior est virtus motiva, tanto velocius, & in minori duratione movet: Ergo si daretur virtus motiva infinita, moveret in minima duratione possibili, hoc est in instanti.

Quartò, Si daretur lumen gloriæ infinite intensum in intellectu alicujus beati, ille comprehenderet Deum: Sed hoc repugnat, ut demonstrant Theologi in Tractatu de Visione beatorum. Ergo & illud. Sequela Majoris probatur: Quanto intensius est lumen gloriæ, tanto clariùs & perfectius Deus cognoscitur, & tanto plures videntur creaturae posibles, latentes in divina omnipotentia, ut ibidem ostenditur: Ergo per lumen gloriæ infinite intensum, Deus cognosceretur perfectissimo modo possibile, & quantum cognoscibilis est, totaque collectio creaturarum possibilem, quæ latent in omnipotentia Dei attingeretur; ac proinde Deus, ejusque omnipotentia comprehenderentur.

M iij

60. Quinto, Si possibilis esset gratia vel charitas infinita secundum intensionem, nulla posset dari ratio, cur Christus Dominus, secundum humanam naturam, non haberit gratiam & charitatem infinite intensam: hæc enim maxime decessisset unionem hypostaticam, & personam Christi infinitam. Item si gratia sanctificans infinite intensa, possibilis sit, vix potest reddi ratio, cur non potius homo purus expers peccati, cum infinita huiusmodi gratia, ad satisfaciendum pro peccatis fuerit missus, quam Christus Dominus: præsertim si vera sit illorum sententia, qui asserunt peccati malitiam non esse simpliciter, & intrinsecè, sed extrinsecè tantum, & objectivè infinitam. De quo in Tractatu de peccatis.

61. Denique, hac sententiâ Vazquezij & Nominalium, enervantur multe rationes, quæ vel ad existentiam Dei, vel ad inceptiorem mundi comprobendam, à Doctõribus gravissimis afferuntur. Unde dicit Guillelmus Parisiensis, Tract. de fide cap. 2. *Ponere infinita huiusmodi, est destruere credulitatem eorum quæ sunt fundamentum Religionis, & propter hoc Religionem infundabilem facere, quare & inædificabilem.*

Argumenta quæ militant contra præcedentes conclusiones, proponi solent in Philosophia, ideoque brevitatis causâ prætermittuntur.

ARTICVLVS V.

De immensitate Dei.

Ad questionem 8. Divi Thomæ.

Convenienter agit D. Thomas de immensitate Dei, post ejus infinitatem: quia immensitas est virtus quædam infinita, repletiva loci, & veluti esse divini illimitatio, & incircumscriptionis; sive potius incircumscribilitas à loco. Unde sicut ratione infinitatis, Deus est supra omne ens creatum, & creabile; ratione æternitatis, supra omne tempus; ratione incomprehensibilitatis, supra omnem cogitationem, & intellectum; ratione bonitatis, & pulchritudinis, supra omnem amorem & admirationem: ita ratione immensitatis, est supra omnem locum, quamvis per illam sit intimè & substantialiter præsens in omnibus locis: iuxta illud quod dicit Dionysius cap. 9. de divin. nomin. *Magnus appellatur Deus, secundum sibi propriam magnitudinem: quæ magnis omnibus de se communicat, & omni magnitudini extrinsecis superfunditur & supra expanditur, omnem complectens locum, omnem excedens numerum, omnem transiliens infinitatem.* De hoc autem divino & admirabili attributo fusiùs quàm de aliis differendum est, quia circa illud plures occurrunt difficultates & controvertiæ, paragraphis sequentibus discutiendæ.

§. I.

Præsentia & existentia Dei in omnibus rebus, multiplici ratione demonstratur.

62. Deum non esse ubique, sed in aliqua mundi parte determinata, nempe in primo Cælo, & in parte Orientis, unde est principium motus Cæli, quorundam veterum Philosophorum error fuit, ut refert D. Thomas 3. cont. Gentes cap. 66. quem etiam Vazquez attribuit Aristoteli, quia 8. Phys. textu 84. de Deo primo motore, &

A ea parte unde primi mobilis motus incipit, loquens, ait: *Ibi ergo est movens.* Et in libro de Mundo ad Alexandrum, de Deo loquens, inquit: *In summo culmine universi Cæli, suum habet ipse domicilium, situm, & collocatum.* Et post pauca, Deum cum Rege Perfarum confert. Sicut enim ille in Regia urbe Ecbatanis, aut Susis, commorari solebat, & inde reliquas sui imperij civitates gubernabat: ita Deus (inquit) in cælo est, & inde reliquas mundi partes regit & gubernat.

Fuit etiam olim error quorundam Judæorum, qui, ut refert Hieronymus, contendebant Deum nusquam alibi, quàm in templo Ierosolymitano esse substantialiter præsentem. Describitur quoque Job 22. error quorundam impiorum dicentium: *Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.* Quasi Deus non nisi in cælo præsens sit.

In eundem scopulum inpegit olim cæca Gentilitas, quæ Deos quos colebat, finitis locorum spatiis ita includit, ut singulis Diis proprias legamus sedes à Poëtis assignatas. Jupiter enim syderibus duntaxat præest, Neptunus aquis, Pluto terræ & inferis, Vulcanus semper circa favillas degit, Junoni solummodò licet per aëra spatari; & quod magis stultum, ac ridiculum est, Oromelisi viginti quatuor numina, intra unius ovi globulum includit. Denique, ut lepidè illis exprobrat Arnobius: *In gypso mansitant, atque in regulis Divi vestri: quin imò testularum & gypsi mentes, spiritus atque animæ, Divi vestri sunt.*

Contra hunc errorem (inquit Cornelius Muscus) *Veritas Christiana distinctè pronunciat: Deus ubique est, aut omnino non est.* Si ei immensitatem negaveris, auferes divinitatem.

Ratio etiam naturalis id suadet: Primò quia immensitas, seu vis existendi in rebus ac locis, non minus est infinita, quàm ejus essentia secundum se, à qua virtualiter, & secundum rationem nostram quasi profuit: Sed essentia Dei est simpliciter infinita, ut ostendimus articulo præcedenti: Ergo & ejus immensitas, seu virtus repletiva loci, infinita esse debet: ac proinde nullo finito spatio & loco terminari ac definiti potest.

Secundò, Si Deus haberet locum naturaliter determinatum, posset dari aliqua creatura spiritalis aut corporea, quæ multò majorem locum occuparet: Sed hoc est absurdum, nam illa esset magis immensa quàm Deus: Ergo &c. Sequela probatur: Quantò Angelus est perfectior, tantò majorem locum occupat: Ergo cum in perfectione Angelorum possit procedi in infinitum, ad eum tandem deveniretur, qui majorem locum occupare posset quàm Deus.

Tertiò, ut discurrit S. Doctor 3. contra Gent. cap. 68. *Sic se habet res incorporea ad hoc quòd sit in loco per virtutem suam, sicut res corporea ad hoc quòd sit in loco per quantitatem dimensionem: si autem esset aliquod corpus habens quantitatem dimensionem infinitam, oporteret illud esse ubique: Ergo si sit aliqua res incorporea, habens virtutem infinitam, oportet quòd sit ubique: Oportet enim esse Deum esse infinitæ virtutis: est igitur ubique.*

Quartò, Si Deus non esset ubique, sed in aliquo loco determinato, v. g. in suprema cæli parte, ut quidam antiqui Philosophi pofuerunt: aut ibi esset liberè, aut naturaliter & necessario? Non primum, aliàs Deus posset moveri localiter, ac proinde mutari, quòd repugnat actui pu-

Lib. i. ad verius gentes.

Lib. de divina historia.

63.

64.

65.

66.